

HISTORIEK VAN HET AVGV 1922 - 1942

VOORGESCHIEDENIS

Tot ver in de 20ste eeuw verliep de opleiding aan de medische faculteiten van de universiteiten in Vlaanderen in het Frans.

Weliswaar werden er aan de Leuvense katholieke universiteit enkele Nederlandstalige cursussen gedoceerd, maar om deze te behouden, en waar mogelijk uit te breiden, moest men beroep doen op financiële bijdragen van particulieren.

Om deze financiële hulp te kanaliseren werd dan ten slotte de vereniging "*De Vlaamse leergangen*" in het leven geroepen.

Aan de Gentse Rijksuniversiteit was het zo mogelijk nog slechter gesteld dan te Leuven: na een korte periode van vernederlandsing gedurende WO I (1916-1918), de zgn. von Bissing-Universiteit, greep de verfransing opnieuw om zich heen. Deze verfransing betrof niet alleen de cursussen, ook het studenten- en professorenkorps werd aan een grondige "zuivering" onderworpen. Na de mislukking van de zgn. Nolf-wet uit 1923 (*de universiteit werd gedeeltelijk vernederlandsd doordat men de keuze had cursussen te volgen voor twee derden in het Frans en een derde in het Nederlands, of omgekeerd*), zou het uiteindelijk nog tot 1930 duren vooraleer de Gentse universiteit vernederlandsd werd, al bleven er natuurlijk nog vele franstalige en franskiljonse "bonzen" over.

De Vlaamsbewuste geneesheren waren echter niet bij de pakken blijven zitten en reeds op het einde van de 19de eeuw werden er vanuit deze kringen acties ondernomen om de medische wetenschap in het Nederlands te gaan beoefenen en dit buiten het officiële universitaire onderwijs om. Dit kwam voor het eerst tot uiting door de oprichting, onder impuls van Prof. Julius Mac Leod, van het Vlaams Natuur- en Geneeskundig Congres, dat voor de 1ste maal plaatsvond in 1897 te Gent en dat hierna jaarlijks in een of andere Vlaamse stad zou worden gehouden.

De gepubliceerde "Handelingen" van deze congressen getuigen van een groeiende belangstelling bij de Vlaamse geneesheren om een eigen wetenschappelijk milieu te scheppen waar in de Nederlandse taal kon gesproken en geschreven worden. Van dit streven getuigt ook het in 1910 opgerichte "Geneeskundig Tijdschrift van België". Dit tijdschrift was het eerste Vlaams medisch tijdschrift en zou blijven voortbestaan tot aan de vooravond van WO I.

Na de oorlog werd de taak van dit blad overgenomen door het "Vlaams Geneeskundig Tijdschrift" dat op 1 januari 1920 voor het eerst verscheen.

Deze toenemende activiteit van de Vlaamse geneesheren op het wetenschappelijk niveau en de contacten die hierdoor ontstaan waren, deden ook de interesse groeien om zich te organiseren in een eigen (Vlaamse) vereniging die de beroepsbelangen zou behartigen. Tot dan waren de meeste Vlaamse geneesheren immers aangesloten bij beroepsverenigingen waar de unitaire franskiljonse tendensen de hoofdtoon aangaven en alles in het Frans gebeurde.

STICHTING en WERKING

Het Algemeen Vlaams Geneesheren Verbond werd opgericht te Antwerpen op 28 mei 1922 door Dr. L. Goyens. De bedoeling bij het stichten van deze vereniging was dat men zou komen tot een beroepsvereniging die los, van het unitaire Belgicistische FMB (Fédération Médicale Belge), de eigen (Vlaamse) beroepsbelangen zou behartigen. Om dit te verwezenlijken wilde men in elk Vlaams arrondissement komen tot een eigen afdeling.

De eerste AVGV-kern ontstond reeds te Antwerpen in 1920 en werd hoofdzakelijk gevormd door geneesheren die omwille van hun activistische activiteiten of sympathieën uit de bestaande beroepsverenigingen werden gestoten.

Tot de strijders van het eerste uur behoorden

o.a. Dr. Stryckens (Turnhout), Dr. Laureys (Limburg), Dr. Jacquet (Antwerpen), Dr. A. Martens (Oost-Vlaanderen), ... Bij deze geneesheren voegden zich dan, in de eerste fase, nog geneesheren die aan het IJzerfront, bepaalde wantoestanden aan den lijve hadden ondervonden zoals bv. Dr. Fr. Daels, Dr. H. Gravez, ...

Telde het AVGV in 1922 amper een veertigtal leden, dan waren er dat in 1933 al enkele honderden en aan de vooravond van WO II telde het AVGV tenslotte ongeveer een 1500 leden. In alle Vlaamse arrondissementen had het AVGV toen een kern.

Niet alleen uit de voortdurende stijging van het aantal AVGV-leden en het aantal AVGV-afdelingen mag men afleiden dat het AVGV steeds sterker werd doch ook uit de verkiezingen voor de Provinciale Geneeskundige Commissies van 1937, die een echte overwinning voor het AVGV (t.o.v. het FMB) werden, mag men dit besluiten. Op de 36 te verkiezen plaatsen in Vlaanderen werden er 20 functies toebedeeld aan leden van het AVGV, tegenover 16 leden van het FMB. Van die 16 waren er bovendien nog 8 die door het AVGV gesteund waren.

Wanneer men de ledenaantallen per afdeling bekijkt dan komt men ongetwijfeld tot de conclusie dat Antwerpen de sterkste afdeling moet geweest zijn. Hier (*in de Lange Nieuwstraat 64*) werd dan ook het centraal secretariaat opgericht. Het zwakste zou het AVGV steeds te Limburg blijven.

Aanvankelijk dacht men in FMB-hoek dat het AVGV nooit veel succes zou hebben en dat het AVGV een organisatie zou zijn die slechts een kort leventje beschoren was. Toen men echter vaststelde dat steeds meer Vlaamse FMB-leden begonnen over te stappen naar het AVGV en steeds meer jonge, pas afgestudeerde artsen van Leuven en Gent (vooral dan oud AKVS-ers) onmiddellijk toetraden tot het AVGV, begon vanwege het FMB een echte lastercampagne t.o.v. het AVGV. Toen deze echter geen succes had, begon men dan maar schoorvoetend aan een samenwerking met het AVGV. Dat deze samenwerking echter niet dadelijk vlot verliep hoeft geen betoog!

Vanaf januari 1933 begon het AVGV "Mededelingen van het Algemeen Vlaams Geneesheren Verbond" uit te geven. Aanvankelijk was dit slechts een maandblad maar na verloop van tijd evolueerde het tot een echt weekblad. Door dit blad kwam er een nauwer contact tot stand tussen de leden en de arrondissementssecretariaten enerzijds en het centraal secretariaat van Antwerpen anderzijds.

Voor haar leden publiceerde het AVGV ook regelmatig speciale documentatienummers.

Zo verschenen er o.a. nummers over:

Kwakzalverij.

Vade-Mecum (Erelonen, Tarieven, Contracten).

Leidraad AVGV bij de intrede in de Dokterspraktijk.

Repertorium AVGV van de geneeskundige Ambten.

Artsen-automobilisten.

Invaliditeiten.

Commissie van Openbare Onderstand.

Passieve Luchtbescherming.

Het Geneeskundig Schooltoezicht.

Let wel: Bovenstaande titels vormen slechts een kleine greep uit het geheel van alle AVGV - publicaties.

Vele beroepsvraagstukken die nu via officiële, wettelijke wijze geregeld zijn, werden al in de jaren 30 binnen het AVGV onderzocht. Zo werd reeds in 1933 door het AVGV "Schikkingen voor het toekennen van het brevet van specialist" voorgesteld om te komen tot een algemene regeling voor het behalen van de titel van specialist. Ook probeerde men steeds klare afspraken te maken met de ziekenfondsen, waarbij de door de ziekenfondsen gewenste verlaging van de erelonen een voortdurend weerkerend knelpunt was. Ditzelfde gold ook voor de verhoudingen t.o.v. de gezondheidsdiensten van de NMBS en de PIT. Met de COO's die telkens opnieuw probeerden om ook niet-behoefte patiënten kosteloos te laten behandelen wenste men eveneens blijvende overeenkomsten af te sluiten.

Het AVGV spande zich verder ook in om te komen tot gezonde toestanden op allerlei andere gebieden zoals bv.: dichotomie, apothekhoudende geneesheren, fiscale aangelegenheden, ...

In de oplossingen die door het AVGV voor al deze problemen geopperd werden, komen steeds weer zaken naar voor als: de waardigheid van de geneesheer, de vrije keuze van de geneesheer door de patiënt en volstreekte vrijheid van behandeling voor de geneesheer; fundamentele zaken volgens het AVGV waaraan in geen enkel geval mocht getornd worden.

Een meer sociaal gericht initiatief van het AVGV was de oprichting in juni 1932 van het "Hulpfonds voor het Vlaams Geneeskundig Korps". Reeds op de algemene vergadering van het AVGV te Gent in 1926 was men overgegaan tot het stichten van een "Kas voor Weduwen en Wezen", maar toen men daarna tot de bevinding gekomen was dat ook artsen, apothekers en dierenartsen in bepaalde omstandigheden beroep zouden moeten kunnen doen op financiële bijstand werd dan tenslotte in 1932 dit Hulpfonds uit de grond gestampt. Zowel bij grote farmaceutische laboratoria als bij de leden zelf trachtte men geld te verzamelen voor dit Hulpfonds, zodanig dat men in de eerste oorlogsjaren over een kapitaal van ca. 300.000 Fr. kon beschikken.

Hierbij aansluitend moet eveneens melding gemaakt worden van het in 1935 gestichte "Verzekeringsreservefonds". Dit reservefonds had tot doel voor ieder lid van het AVGV een vergoeding uit te keren bij overlijden en een dagelijkse uitkering bij volledige arbeidsongeschiktheid door ziekte.

De financiële middelen die hiervoor nodig waren, werden geput uit de algemene kas van de vereniging. Om er voor te zorgen dat het fonds zeker steeds voldoende hoge uitkeringen zou kunnen uitbetalen, werd op de algemene vergadering van 18 oktober 1936 besloten om de verbondsbijdrage

van 1937 te verdubbelen. Dit gebeurde zonder noemenswaardige tegenstand (vooral dan na een opmerkelijk pleidooi voor een verhoging door Dr. Fr. Van Hoof).

Een meer culturele activiteit van het AVGV was de oprichting in 1935 van de "Boekerij AVGV". Het lag in de bedoeling om in deze bibliotheek alle werken te verzamelen die in de Nederlanden of door Nederlanders, zowel uit het Noorden als uit het Zuiden waren uitgegeven. Het ontwerpstatuut voor deze bibliotheek werd op de algemene zomervergadering van 1935 goedgekeurd; als bibliothecaris werd Dr. P. Boeynaems benoemd. Deze bibliotheek groeide al snel uit tot een waar cultuurpatrimonium, dat o.a. werken van grote medici uit het verleden bevatte zoals bv. Dodoens, Palfijn, ...

Om praktische redenen werden de boeken gedurende de oorlogsjaren ondergebracht in de ruime lokalen van de Kamer van Geneesheren. Toen deze boeken echter samen met alle goederen van de Kamer van Geneesheren in 1944 onder sekwestering werden geplaatst, gingen er vele reddeloos verloren.

De mobilisatie van 1939 en de oproeping onder de wapens van vele geneesheren schiep een aantal problemen, waarvoor het AVGV ook nu weer een gunstige oplossing trachtte te vinden. De voornaamste problemen waarmee men in deze periode geconfronteerd werd, waren o.a. dokters die niet opgeroepen waren en die probeerden patiënten "in te pikken" van hun gemobiliseerde collega's, opgeroepen geneesheren die verlangden om dichter bij huis gekazerneerd te worden, dokters die normaal gezien een officiersrang moesten bekleden in het leger, doch die enkel tot onderofficier werden benoemd, ...

Om tegemoet te komen aan de soms precaire financiële situatie van sommige opgeroepen geneesheren, besloot het AVGV in oktober 1939, op voorstel van de Antwerpse geneesheer Dr. Vercauteren, om mobilisatiezegeltjes uit te geven.

Naast de vele problemen waar men in 1939 mee geconfronteerd werd, waren er echter ook zaken waarover men zich (*vooral dan binnen het AVGV*) mocht verheugen. Speciaal wil ik in deze context melding maken van het feit dat in 1939 een lid van het AVGV, nl. Prof. Dr. C. Reymans de Nobelprijs voor Geneeskunde en Physiologie ontving.

HET AVGV TIJDENS WO II: 1940 - 1942

Zoals reeds gezegd stond het AVGV in 1939 op het toppunt van zijn succes: ca. 1500 geneesheren uit het Vlaamse land waren lid of steunend lid van het AVGV en in elk arrondissement van Vlaanderen was er een AVGV-afdeling. Zo ontstonden er naast de *Antwerpen's Geneeskundige Vereeniging*, de *Palfijngilde* (Kortrijk), de *Vodoenskring* (Mechelen), de *Van Helmontgilde* (Brussel), de *Kempische Geneeskundige Vereniging*, enz.

De grote drijvende kracht achter dit succes was steeds de secretaris-penningmeester geweest, nl. Dr. Frans Van Roof.

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 binnenvielen, betekende dit onmiddellijk het stilvallen van elke beroepswerking onder de geneesheren: zowel het FMB als het AVGV staakten hun activiteiten. Het zou duren tot eind juli, begin augustus 1940, bij de terugkeer van Dr. Fr. Van Hoof vooraleer het AVGV weer volop in actie kon komen. De niet-gemobiliseerde voorzitter van het FMB, Dr. P.

Glorieux, had reeds van bij de kapitulatie van het Belgisch leger op 28 mei geprobeerd om munt te slaan uit de nieuwe situatie. De Brugse franskiljon en belgicist ging dan ook aanstonds bij de Duitse bezettingsautoriteiten antichambren. Hij wilde immers komen tot een Orde van Geneesheren onder voogdij van het FMB. Dat het AVGV hiermee niet akkoord zou gaan was zonneklaar.

Reeds in 1936 waren beide artsenorganisaties bezig geweest met voorstellen te formuleren ter oprichting van een Orde. Langs de zijde van het AVGV was het vooral de Aalsterse senator Dr. H. Gravez die zich met deze problematiek bezig hield, langs de zijde van het FMB was dat hoofdzakelijk Prof. Coppez.

Aan beide zijden werden er afwisselend voorstellen gedaan, tot op 25 juli 1938 de wet op de Orde van Geneesheren werd gedagtekend. Het uitvoeringsbesluit van deze wet bleef echter in de lade liggen; wellicht kwam dit door de voortdurende strijd tussen het AVGV en het FMB. Ook tijdens de eerste jaren van de bezetting zou deze strijd blijven voortbestaan. Uiteindelijk kwam er in 1941 een Orde, op corporatieve grondslag voor het gehele land, met twee zelfstandige kamers: een voor elk landsdeel met vrije keuze voor de Brusselaars.

Wie ging nu echter de leiding van deze Orde op zich nemen? Secretaris-generaal G. Romsee (voor de oorlog juridisch adviseur van het AVGV) had de voorzitter van het Belgische Rode Kruis, Prof. P. Nolf op het oog. Deze bedankte echter voor de eer. Prof. J. Sebrechts riep zijn te drukke praktijk in en Prof. F. Daels zou ten slotte wel graag voorzitter geworden zijn, maar men aanvaardde hem te Brussel niet.

Uiteindelijk was het Dr. Fr. Van Hoof die benoemd werd tot leider van de Orde. (Na de oorlog zou Van Hoof hier trouwens zwaar voor "betalen": in 1947 werd hij voor een Brusselse Krijgsraad tot 15 jaar hechtenis veroordeeld, waarvan hij er in totaal 7 zou moeten uitzitten.)

Wat moest er nu echter met het AVGV gebeuren? Moest het onafhankelijk blijven of opgaan in het raam van de Orde?

Uiteindelijk was het Van Hoof die in 1942 de knoop doorhakte: hij behield het AVGV als onafhankelijke beroepsorganisatie en aan haar statuten werd zodoende niets gewijzigd. Haar bedienden-secretariaat werden door de Orde afgehuurd voor de duur van de oorlog. Daarna zou men zien.

De zetel werd wel verhuisd naar de Korte Klarenstraat 14 te Antwerpen. In feite ging het AVGV dus (samen met het FMB) op in de Orde; een Orde die ondanks de intense onderhuidse strubbelingen ook veel nuttig werk zou verrichten (o.a. in verband met de individuele honorering per prestatie, de regeling van het specialisme, ...)

Tot slot zou ik nog willen benadrukken dat het AVGV als Vlaamse vereniging ook steeds, gedurende geheel haar bestaan, geijverd heeft voor een meer en beter gebruik van het Nederlands in de medische wereld. In het bijzonder heeft zij zich altijd verzet onder het motto "Geen Vlaams, geen centen" tegen de talrijke Brusselse farmaceutische firma's die steeds Franstalige publiciteit bleven sturen en Nederlandsonkundige vertegenwoordigers op de raadpleging van de geneesheren afstuurden. Hierbij boekte ze heel wat succes en wekte ze de sympathie op bij vele Vlaamse artsen, die bijna dagelijks met dit soort arrogantie geconfronteerd werden. Nu nog is trouwens te Brussel alles niet in orde ...

Johan Van Bever.